23

රාජා භවතු ධම්මිකෝ

පාසලේ ප්‍රධාන ශාලාවේ වේදිකාවට ඉහළින් උස බිත්තියේ සවිකර තිබූ ලොකු මුහුණතක් ඇති බිත්ති ඔරලෝසුව දහවල් 1.30 සලකුණු කළේ ය. ඒ සමග ම නාද වූයේ පාසල් කාලය නිමවීමේ සීනුවයි. ඒ අවස්ථාවේ දී පන්ති භාර ගුරුතුමිය පාසල නිමා කරන මොහොතේ කියන කවිය ළමුන් සමග ම ගායනා කළා ය.

කල් වැසි වසීවා - කෙත්වතු සාර වේවා
සත් සිත් නිවේවා - රජය දැහැමිව සෙත සැදේවා

මිහිරි හඬින් ගායනා කළ මෙම කවිය මෙන් ම එයින් කෙරෙන ප්‍රාර්ථනය ද මිහිරි ය. "දේවෝ වස්සතු කාලේන" බෞද්ධ අපගේ ප්‍රසිද්ධ ප්‍රාර්ථනා ගාථාවේ අන්තර්ගතය නොබිඳෙන අයුරින් නිර්මාණය කර ඇති මෙම කවිය බෙහෙවින් ම අර්ථවත් ය. රටක පාලකයා දැහැමි වීමේ ප්‍රාර්ථනාව මෙහි ඇතුළත් වේ. දැහැමි පාලනය යනු කුමක් ද යන ප්‍රශ්නයට ලබාදිය හැකි සරල පිළිතුර ජනතාවට සෙත සදන සර්ව සාධාරණ පාලනය යන්නයි. ජනතා හිතවාදී පාලනයකට උපදේශ රැසක් බුදු දහමෙහි ඇතුළත් ව ඇත. දසරාජ ධර්මය එයින් එකකි. ජාතක පාලියේ ඇතුළත් මහා හංස ජාතකයෙහි දසරාජ ධර්මය දක්වෙන්නේ මේ අයුරිනි.

දානං සීලං පරිච්චාගං - අජ්ජවං මද්දවං තපං
අක්කෝධං අවිහිංසඤ්ච - ඛන්තිඤ්ච අවිරෝධනං

1. දානය	2. සීලය	3. පරිත්‍යාගය	4. ඍජු බව	5. මෘදු බව
6. තපස	7. අක්‍රෝධය	8. අවිහිංසාව	9. ඉවසීම	10. විරුද්ධ නොවීම

ජාතක පාලිය පදනම් කරගෙන කුරුණෑගල සාහිත්‍ය යුගයේ දී බිහි වූ සිංහල ජාතක පොතේ මෙම කාරණා දහය සඳහන් ව ඇත්තේ මේ අයුරිනි.

"ඒ අසා රජ්ජුරුවෝ හංස රජ්ජුරුවන් වහන්ස, නුඹ වහන්සේ විසින් විචාරන ලද්දා වූ සියල්ලෙහි ම විරෝධයක් නැතිව පවතිමින් සිටියෙමි. තවද ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණාදි උත්තමයන් විෂයෙහි දානය ද නිරන්තර වශයෙන් පඤ්චශීලාදි වූ සිල් රැකීම ය, දුගීමගී යාචක පුත්‍ර මිත්‍ර කලත්‍ර බන්ධු වර්ගාදි සියලු සත්ත්වයින්ට උපභෝග පරිභෝගාදි වස්තු දීම ය, සලසිත් නැතිව ඍජු වූ පැවැතුම් ඇති බව ය. පෝයක් පාසා පෙහෙවස් රැකීම ය. කිපෙන සුළු නොවීම ය. අනුන්ට හිංසා පීඩා නොකිරීම ය. සහනසීලී බව, සර්ව සාධාරණ යයි කියන ලද දසරාජ ධර්මයන්ට විරෝධයක් නොකොට මා කෙරෙහි ම පිහිටියා දකිමි. මේ කාරණය හේතුකොට ගෙන හැම වේලෙහි සතුටුව වාසය කෙරෙමි ---" අපේ පෙර රජ දරුවන් මෙම දසරාජ ධර්මය ක්‍රියාවට නගමින් ඉතා සාර්ථක දැහැමි පාලනයක් සිදු කළ බවට නිදසුන් ඉතිහාසයෙහි බොහෝ ය.

1. දානය

දසරාජ ධර්මවල පළමුවැන්න දානයයි. මෙය බෞද්ධ ආචාර ධර්මයන්ට ඇතුළත් ඉගැන්වීම් ගණනාවක පළමුවෙන් ම ඉදිරිපත් වන්නකි. දානය යන්නෙහි ආගමික අර්ථය වන්නේ පූජාවක් වශයෙන් හෝ අනුග්‍රහයක් වශයෙන් තමා සන්තක ව පවත්නා වූ උපභෝග පරිභෝග වස්තූන් අන්‍යයන්ට ලබා දීම ය. පාලකයකුට එය ඉතා පහසු ය. නමුත් මෙයින් අදහස් කෙරෙන්නේ අවිධිමත් ලෙස නිර්ධනයින්ට සම්පත් බෙදාදීම නොවේ. කිසියම් පාලකයකු එසේ කළහොත් ඉතාමත් කෙටි කලක දී රාජභාණ්ඩාගාරය හිස්වනු ඇත. එය රට තුළ නැති ගැටලු බොහොමයක් නිර්මාණය වීමට හේතු වෙයි. රටවැසියන්ගේ දැඩි අප්‍රසාදයටත් රටේ පරිහානියටත් එය හේතු වේ. එබැවින් සැලසුම් සහගත ව රටවැසියන්ගේ ආර්ථික සමෘද්ධිය උදාකරලීමේ අරමුණින් සම්පත් බෙදාදීම දානයයි. ඒ අනුව කෘෂි කර්මාන්තයෙහි යෙදෙන්නන් හැඳින ඔවුනට අවශ්‍ය භූමිය, කෘෂි බීජ, කෘෂි උපකරණ ලබාදීම, වෙළෙඳාමෙහි නිරතවන්නන්ට අවශ්‍ය මූලික ධනය ලබාදීම, රාජ්‍ය සේවයේ නිරත වන්නන්ට අවශ්‍ය ආහාරපාන හා වැටුප් ලබාදීම ආදි වශයෙන් මූලික අවශ්‍යතාවන් සපුරාලන සුභ සාධනය මෙහි දානය නම් වේ. එසේම ජනතාවට සුවසේ ජීවත් වීමට අවශ්‍ය ආහාරපාන, ඇඳුම් පැලඳුම්, නිවාස, බෙහෙත් ආදී මූලික අවශ්‍යතා සලසාදීම ද දානයට අයත් වේ. ඒ අනුව දානය යන්නෙහි සරල අර්ථයට එහා ගිය පුළුල් ක්‍රියාකාරකමක් රාජ්‍ය පාලනයෙහි සමාජ අන්තර්ක්‍රියාවන්හි පවත්නා බව පැහැදිලි ය.

පාලකයකු හෝ නායකයකු නොවුණ ද අපට ද මෙබඳු ක්‍රියාකාරකම්වලට සමාන යමක් කළ හැකි ය. පන්තියේ පොතක්, පෑනක්, පැන්සලක් නැති අයකුට එවැන්නක් ලබාදිය හැකිනම්, වෙනත් කුමන හෝ අධ්‍යාපනික සත්කාරයක් කළ හැකිනම් එය ද දානයට ඇතුළත් වේ. එබැවින් කුඩා කල සිට ම අපි ද දානය යන සංකල්පය ප්‍රායෝගික යථාර්ථයක් බවට පත්කරලීමට අධිෂ්ඨාන කර ගනිමු.

2. සීලය

බුදු දහමට අනුව කය වචන දෙකෙහි සංවර භාවය සීලයයි. එනම් මනා හික්මීමක් ඇතුව කටයුතු කිරීමයි. ඒ සඳහා ගිහියන් උදෙසා නිර්දේශිත පඤ්ච සීලය ආරක්ෂා කිරීම අවශ්‍ය ය. එය පාලක පිරිසගේ ද සීලය විය යුතු ය. සාමාන්‍ය ජනතාවට වඩා කය වචනය දෙක්හි සංවර භාවය පාලක පිරිස තුළ පැවැතිය යුතු ය. එබැවින් නායකයා ප්‍රාණඝාතයෙන් ඈත්ව මිනිසුන් ඇතුළු සියලු සත්ත්ව සමූහයාට තම රාජධානිය තුළ නිදහසේ ජීවත්වීමට අවශ්‍ය වටපිටාව සකස් කර දිය යුතු ය. හිංසාකාරී ක්‍රියාවලට ඉඩ නොතැබිය යුතු ය. ජනතාවගෙන් යැපෙන පාලකයාට කුමන අවස්ථාවකවත් ජනතා සන්තක දේ අනිසි ලෙස පරිහරණය කිරීමට අයිතියක් නැත. රාජ්‍ය බලය යොදාගෙන ජනතා සන්තක දේ තමාගේ සුඛ විහරණය සඳහා පමණක් යොදාගන්නේනම් එය සොරකමකි; වංචාවකි. එබැවින් ජනතාව සන්තක දෙය විහාර සන්තක දෙයක් මෙන් සලකා ආරක්ෂා කිරීමට පාලකයා ක්‍රියාකළ යුතු ය. මේ ආකාරයට පාලකයා වැරැදි කාමසේවනයෙන් ඈත්ව, බොරුවෙන් වංචාවෙන් තොරව, මත්ද්‍රව්‍ය භාවිතයෙන් වෙන්ව කටයුතු කිරීම ඔහුට අදාළ සීලය වේ. එසේ ම රටක, අනාදිමත් කාලයක පටන් පවත්වාගෙන එනු ලබන චාරිත්‍ර වාරිත්‍ර ඇත. එම සද් චාරිත්‍ර වාරිත්‍ර ද සීලයට අයත් වේ. තම පාලන කාලය තුළ ඒවා කඩනොකොට ආරක්ෂා කිරීම ද පාලකයාගේ වගකීමකි. එය ද දස රාජධර්මයන්හි සීලය හා බැඳී පවතින්නකි. මේ ආකාරයට සමාජයේ පැවැත්මට අදාළ සාධු චර්යාවන් සමාජය, මෙන් ම ප්‍රජා හිතකාමී දේශපාලන ප්‍රතිපත්ති ද ආරක්ෂා කරමින් පාලකයකු ක්‍රියාකරන විට රට ද සංවර්ධනය කළ හැකි ය. මිනිස්සු සතුටින් වසති. කලට වැසි ලැබේ. රට සරු සාර වෙයි.

3. පරිත්‍යාගය

අපි සාමාන්‍ය ව්‍යවහාරයේ දී දානය හා පරිත්‍යාගය යන වචන දෙක එක ම අර්ථයෙහි ලා භාවිත කරමු. එකක් අනෙකට වඩා විශේෂ කොට කතාබහ කිරීමට යොමු නොවෙමු. එහෙත් දේශපාලන වශයෙන් එම සාරධර්ම දෙක්හි වෙනසක් ඇති බව දසරාජ ධර්මයන්හි එය වෙන වෙන ම දක්වා තිබීමෙන් පැහැදිලි වේ. පරිත්‍යාගය යනු පාලකයා සිය ධනය, කාලය, මෙන් ම කායික මානසික ශ්‍රමය, සුවපහසුව රටේත් ජනතාවගේත් යහපත සඳහා කැප කිරීමයි. කිසියම් නායකයකු මේ සියලු දේ කැපකරනුයේ තම පෞද්ගලික අභිවෘද්ධිය උදෙසානම් එය යුක්ති සහගත නොවේ. රටක නායකයකුට තමාගේ සුඛ විහරණය සඳහා අමුතුවෙන් හරිහම්බ කිරීමක් අවශ්‍ය නොවේ. එයට හේතුව රාජ්‍ය නායකයාට ස්වභාවයෙන් ම තමාට පමණක් නොව තම පවුලේ සියලු දෙනාගේ සුවපහසුවට අදාළ සියල්ල හිමිවන බැවිනි. එබැවින් පාලකයා තම පාලන කාලය තුළ සම්පූර්ණයෙන් ම ස්වකීය ජීවිතය කැපකළ යුත්තේ රටවැසියන්ගේ අභිවෘද්ධිය වෙනුවෙනි. පැරණි රජදරුවෝ මෙම සම්මතයෙහි පිහිටා කටයුතු කළහ. තමන් වෙනුවෙන් තම දරුවන් වෙනුවෙන් අයථා ලෙස ධනය ඉපැයීමට ඔවුහු යොමු නොවූහ. තම සම්පූර්ණ

කාලය ම ජනතා අභිවෘද්ධිය වෙනුවෙන් කැපකළහ. ධාතුසේන රජතුමාගේ පුත් කාශ්‍යප පිය රජතුමාගෙන් වස්තුව ඉල්ලූවිට එතුමන් කලා වැව අබියසට ඔහු කැඳවාගෙන විත් පෙන්නුවේ තමා සන්තක වස්තුව එය බවයි. පෙර රජදවස අහස් කුස සිපගන්නා තරමට දාගැබ් ගොඩ නැගුණේත් මහ මුහුදු සිරකරන තරමට වැව් අමුණු ඉදිවුණේත් බත බුලතින් රට සශ්‍රීක වූයේත් රජවරුන් තම කාලය, ශ්‍රමය, ධනය ජනතාව වෙනුවෙන් කැපකළ නිසා ය. එය පාලකයාගේ පරිත්‍යාගශීලී, ධාර්මික ප්‍රතිපත්තිය වේ.

වෙනත් අරමුණු ඇතිව පරිත්‍යාග කිරීමට ද පාලකයනට අවස්ථාව උදාවේ. නිදසුනක් වශයෙන් අසල්වැසි රාජ්‍යයන් සමග හොඳ හිත පවත්වාගෙන යාමට යම් යම් පරිත්‍යාග කිරීමට සිදුවේ. එසේ ම උසස් මෙහෙවරක් කරන පුද්ගලයන්ට හා ආයතනවලට ද රජය අවශ්‍ය පරිත්‍යාග කළ යුතු ය. එබඳු පරිත්‍යාගය වුව ද සිදු කිරීම රාජ්‍යයේ යහපතට හේතු වේ. මේ ගුණය සාමාන්‍ය ජනතාව කෙරෙහි ද පැවැතිය යුතු ය. ආධාරයක් උපකාරයක් අවශ්‍ය අයට නොපිරිහෙලා එය ඉටුකර දීමට අප ද පසුබට නොවිය යුතු ය. එහි දී තමාගේ කාලය, ශ්‍රමය, ධනය මෙන් ම තමාගේ සුවපහසුව ද අනුන් වෙනුවෙන් කැපකිරීමේ ගුණය තුළින් පුද්ගලයා තුළ පවත්නා වූ අසීමිත තණ්හාව පාලනය කර ගැනීමට ද හැකිවනු ඇත. මේ තත්ත්වය සමාජය තුළ ද ධාර්මිකත්වය නිර්මාණය වීමට හේතු වන්නේ ය.

4. ඍජු බව

පාලකයා රටේත් ජනතාවගේත් යහපත උදෙසා අනුගමනය කරන ප්‍රතිපත්ති, තීන්දු, තීරණ හා ක්‍රියාමාර්ග අවංක විය යුතු ය. මොන ම විදියේ බලපෑමකටවත් යටත් නොවී කෙළින් තීරණ ගෙන කටයුතු කිරීමේ හැකියාව ඔහුට තිබිය යුතු ය. එය ඍජු ගුණය වේ. එය පාලකයකුට අත්‍යවශ්‍ය වේ. ඡන්ද, ද්වේශ, භය, මෝහ යන අගතිගාමී දුර්ගුණ පාලකයකු වෙත පවතීනම් ඔහුට ඍජු ප්‍රතිපත්තියක පිහිටා කටයුතු කිරීමට නොහැකි වනු ඇත. රජයක් තුළ හෝ වේවා සමාජයක් තුළ හෝ වේවා නිර්මාණය වන ගැටලු විවිධාකාර වේ. එම ගැටලුවලට විසඳුම් සෙවීමට යාමේ දී පාලකයාට තම ඥාති වර්ගයාගෙන්, දේශපාලන හිතවතුන්ගෙන්, අසල්වැසි රාජ්‍යයන්ගෙන් විවිධ බලපෑම් එල්ලවිය හැකි ය. එපමණක් නොව තීරණ වෙනස් කරලීමේ අරමුණින් ඇතැම් පිරිස් පාලකයාට තෑගි බෝග වරප්‍රසාද ආදිය ලබා දීමට පවා යොමු වෙති. කිසියම් පාලකයකු ඒවාට ගිජු ව පාලන ප්‍රතිපත්ති නීති රීති අණපනත් වෙනස් කරන්නේනම් එය ඍජු ගුණයට පටහැනි වේ. එසේ ඍජු තීරණ ගැනීමටත් ඍජුව අවංකව කටයුතු කිරීමටත් අපොහොසත් පාලකයිනට තම නිලධාරීන්, සේවකයන් ආදීන්ගේ මෙන් ම මහජනයාගේ ද සහාය ලබා ගැනීමට නොහැකි වනු ඇත.

එබැවින් පාලකයා අයුක්තිය, අසාධාරණය පිටු දක යුක්තිය හා සාධාරණය ක්‍රියාත්මක කිරීමට තරම් වූ උජුපටිපන්න ගුණයෙන් යුක්ත අයකු විය යුතු ය. කියන දේ

කරන, කරන දේ කියන නායකයකු විය යුතු ය. එය ඍජු ගුණයෙහි ප්‍රමුඛ ලක්ෂණයකි. මතු දිනක ඔබ ද කිසියම් සමාජයක, ආයතනයක, රටක නායකයකු විය හැකි ය. ජනතා ආශීර්වාදය මධ්‍යයේ එම නායකත්ව භූමිකාව නිවැරැදි ව ක්‍රියාවට නැගීමට හැකි වනුයේ අද දවසේ පටන් ඍජු ගුණය පුරුදු පුහුණු කරගෙන යාමෙන් පමණි.

5 මෘදු බව

පාලකයා ඍජු ගුණයෙන් යුක්ත අයකු මෙන් ම මෘදු ගුණයෙන් ද යුක්ත අයකු ද විය යුතු ය. මෘදු ගුණය යනු හදවතේ ඇති මොළොක් ගතියයි; තෙත් බවයි; කාරුණික ගුණයයි. ජනතා හිතවාදී පාලකයකුට මෙය ද අවශ්‍ය ම ගුණාංගයකි. ජනතා ගැටලුවල දී ද සමාජ අර්බුදයන්හි දී ද එවාට හොඳින් අවධානය යොමු කිරීමට තරම් පාලකයා කාරුණික විය යුතු ය. සංවේදී විය යුතු ය. පාලනයට නීති රීති අවශ්‍ය ය. ඒ තුළින් ජනතාව වැරැදිවලට පෙලඹීමට තිබෙන ඉඩ අඩු වනු ඇත. එය රටක සංවර්ධනයට ද හේතු වනු ඇත. නමුත් ජනතාව පීඩනයට පත්වන අයුරින් හා රටට විපත්තිදායක ලෙස ගන්නා වූ රළු තීරණවලට කිසිවකු කැමැති නැත. එබැවින් දඬුවම ද මානුෂික විය යුතු ය. එල්ල වන ජනතා විරෝධයනට පාලකයා ඇහුම්කන් දිය යුතු ය. ඒවායෙහි කිසියම් අසාධාරණත්වයක් ඇත්නම් එම නීතිරීති සංශෝධනය හෝ අහෝසි හෝ කිරීම පාලකයකු කළ යුතු ය. බුදුරදුන් විසින් භික්ෂු සංවිධානය වෙනුවෙන් පනවන ලද ඇතැම් විනය නීති පවා වෙනස් කරනු ලැබුවේ ඒවායින් භික්ෂූන් වහන්සේලාට ඇතිවන පීඩා වළක්වා ගැනීමේ අරමුණිනි. රටක නායකයාට ද එසේ කිරීමේ හැකියාවක් තිබිය යුතු ය. එය මෘදු බවේ ලක්ෂණයකි. එය ප්‍රායෝගික යථාර්ථයක් බවට පත්වනුයේ පාලකයා හා පාලිතයන් අතර පිය පුතු සබඳතාවට සමාන බැඳීමක් පැවැතුණහොත් පමණි. අශෝක රජතුමා එසේ සලකා ක්‍රියා කළ පාලකයෙකි. ඔහුගේ සෙල්ලිපිවල සඳහන් ඇතැම් ප්‍රකාශවලින් ඒ බව පැහැදිලි වේ.

6. තපස

මෙහි මතුපිට අර්ථය වන්නේ පසිඳුරන් පිනවීමෙන් ඈත් ව භාවනානුයෝගී ව ක්‍රියා කිරීමයි. එහෙත් පාලනයට අදාළ සංකල්පයක් වශයෙන් ගත්විට එවැන්නක් අදහස් නොවේ. මෙහි දී අර්ථවත් කෙරෙනුයේ පාලකයා පසිඳුරන් පිනවීමට ගිජු නොවී ක්‍රියා කිරීමයි. සන්සුන් ඉඳුරන් ඇතිව කටයුතු කිරීමයි. සාමාන්‍ය ජනතාවට නැති බලයක් රාජ්‍ය උරුමයත් සමග පාලකයකුට හිමි වේ. පමණ ඉක්මවා රජ ඉසුරු විඳිමින් ඉඳුරන් පිනවීමට ම යොමු වුවහොත් ජනතා සේවයට කැපවීමට අවස්ථාවක් පාලකයන්ට නොලැබෙනු ඇත. ජනතාවගේ ප්‍රශ්නවලට විසඳුම් ලබාදීමට ඔවුන් අසමත් වනු ඇත. එවිට ජනතාවගේ අපේක්ෂා, බලාපොරොත්තු බිඳවැටේ. ප්‍රතිචාර දක්වීමට ජනතාව යොමුවනුයේ පාලකයාට එරෙහිව කැරලි ගැසීමෙනි. එය රටක අභ්‍යන්තර හා බාහිර වශයෙන් බොහෝ ගැටලු නිර්මාණය කරලීමට හේතු වන්නකි. එබඳු තත්ත්වයක් ඇති නොවීමට නම් පාලකයා

ඉන්ද්‍රිය දමනයෙන් යුතු ව පඤ්චකාම වස්තුන්ට ගිජුනොවී ක්‍රියා කළ යුතු ය. එය ඔහුට අදාළ තපස වේ.

7. අක්‍රෝධය

ක්‍රෝධයෙන් තොරවීම අක්‍රෝධයයි. එනම් වෛරී චේතනාවෙන් තොර ව මෛත්‍රී සහගත ව කටයුතු කිරීමයි. කිසිදු පාලකයකුට රාජ්‍යයේ වෙසෙන සියලු දෙනාගේ ම සහාය තම පාලනය සඳහා යොදා ගැනීමට නොහැකි වනු ඇත. කොතරම් යහපත් පාලනයක් පැවැතිය ද එයට විරුද්ධ ව විවේචන එල්ල කරමින් විරෝධාකල්ප ඇති ව කටයුතු කරන පිරිස් ඕනෑ ම සමාජයක දැකිය හැකි ය. කායික ව හා මානසික ව පීඩන ඇති කරවනු ලබන එම බලවේගයන්ට පාලකයා මුහුණ දිය යුත්තේ ක්‍රෝධයෙන් තොර ව ය; මෛත්‍රී සහගත ව ය. කිසිවිටකත් ක්‍රෝධයෙන් ම ක්‍රෝධය ජයගත නොහැකි ය. එය ජයග්‍රහණය කළ හැකි වන්නේ මිත්‍ර ලීලාවෙන් කටයුතු කිරීමෙන් පමණි. බුදු වදනින් එය සනාථ කෙරේ. සිය එක ම පුතු රක්නා මවක මෙන් මෛත්‍රී සහගත ව ජනතාව ආරක්ෂා කිරීමට පාලකයා ක්‍රියා කළ යුතු ය. දරුවන් කුමන ආකාරයේ හිංසාවක් පීඩාවක් කළ ද ඔවුන් කෙරෙහි දෙමවුපියන් තුළ ක්‍රෝධයක් වෛරයක් ඇති නොවේ. ඔවුහු දිවා රාත්‍රී දෙකෙහි ම ඔවුනගේ සැපවත් බව ම ප්‍රාර්ථනා කරති. ඒ අයුරින් ම පාලකයින් ද ක්‍රියා කිරීමට යොමු වුවහොත් සමස්ත රාජ්‍යය ම සමෘද්ධිමත් වනු ඇත.

8. අවිහිංසාව

හිංසාකාරී ක්‍රියාකාරකම්වලින් තොර වීම අවිහිංසාවයි. හිංසාව දෙයාකාර ය. ඒ කායික හිංසනය හා මානසික හිංසනය වශයෙනි. නීතියට අනුකූල නොවී, අසාධාරණ ලෙස දඬු මුගුරු ආදියෙන් පහරදීම හා අත් පා සිඳීම ආදී වධ බන්ධනයන්ට පුද්ගලයා ලක්කිරීම කායික හිංසනයයි. ජනතාවගෙන් අසාධාරණ ලෙස බදු අය කිරීම, ජනතා විරෝධී අණපනත් ඉදිරිපත් කිරීම, සමානාත්මතාවෙන් තොර ව කටයුතු කිරීම, සාධාරණ පදනමක පිහිටා රැකියා ලබා නොදීම, ආක්‍රෝශ පරිභව කිරීම ආදිය තුළින් සිදුවනුයේ මානසික හිංසනයයි. දරදඬු හිතුවක්කාර පාලකයෝ මේ දෙඅංශයෙන් ම ජනතාව පීඩනයට ලක්කරති. මිනිසා ඇතුළු සෑම සත්ත්වයෙක් ම හිංසනයට අකැමැති ය. අවිහිංසාවට කැමැති ය. පෙර රජදරුවෝ මේ ආදර්ශයේ පිහිටා ක්‍රියා කළහ. අශෝක රජතුමා බෞද්ධයකු වීමෙන් අනතුරුව සත්ත්ව හිංසනයෙන් හා ඝාතනයෙන් වැළකී රාජ්‍ය පාලනය කළ බව සඳහන් ය. ලංකාවේ අමණ්ඩගාමිණී අභය වැනි පාලකයන් කිසිදු සත්ත්වයකු නොමැරිය යුතු බවට **මාඝාත ආඥාව** පනවන ලද්දේත් බුද්ධදාස වැනි පාලකයින් මිනිසුන්ට පමණක් නොව තිරිසන්ගත සත්ත්වයින්ට පවා ප්‍රතිකාර කිරීමට යොමු වූයේත් ඔවුන් තුළ පැවැති අවිහිංසාවාදී හැඟීම නිසා ය. විශේෂයෙන් ඒ සඳහා ඔවුනට මග පෙන්වීම ලැබුණේ බුදු දහමිනි.

9. ඉවසීම

ඉවසීම හෙවත් ක්ෂාන්තිය යන උතුම් ගුණය දස රාජධර්මවල මෙන් ම පාරමිතාවල ද දක්නට ලැබෙන්නකි. මෙය රාජ්‍ය පාලකයින් සඳහා විශේෂයෙන් නිර්දේශ වුව ද ලොකු කුඩා සැම අයකු විසින් ම ප්‍රගුණ කළ යුත්තකි. **ඉවසීමෙන් සැනසීම ලැබේ ය** යන ආප්තෝපදේශය යථාර්ථයක් බවට පත් කර ගත හැකි වන්නේ එවිට ය. පාලකයකුට මුහුණ දීමට සිදුවන ගැටලු අසීමිත ය; ඇසුරු කිරීමට ලැබෙන පිරිස විෂම ය. විරුද්ධ පාර්ශ්වයන්ගෙන් එල්ල වන අභියෝග අපමණ ය. මේ සියල්ල නිවැරැදි ව කළමනාකරණය කරගෙන විසඳුම් සෙවීමට නම් ඉවසීම නැමැති ගුණධර්මය අත්‍යවශ්‍ය වේ. ඉවසීම නැමැති කඩුව යමකු ගේ අතේ පවතීනම් දුර්ජනයන්ට කළ හැකි දෙයක් නොමැති බව සංස්කෘත පඬිවරුන්ගේ අදහසයි. **"ඉවසන දනා රුපු යුදයට ජය කොඩිය."** යන උපදේශාත්මක ප්‍රකාශයෙන් ද ජනිත වනුයේ ඉවසීමේ ඇති වැදගත්කමයි .

ධනය, බලය, තරුණමදය, අත්තුක්කංසනය (තමා උසස් කොට සැලකීම) පරවම්භනය (අනුන් පහත් කොට සැලකීම) පුද්ගලයාගෙන් ඉවසීම පලවා හරින සාධකවලින් කිහිපයකි. මේවායින් එකක් හෝ කිහිපයක් හෝ හිතට ගත් පාලකයකුගෙන් ඉවසීම නැමැති ගුණ ධර්මය ක්‍රියාත්මක නොවේ. ඉවසීම නොමැති ව විවේක බුද්ධියෙන් තොර ව ගනු ලබන තීරණ රටකට බෙහෙවින් ම විපත්තිදායක ය. එය පුද්ගලයාගේ මෙන් ම සමාජයේත් රටේත් විනාශයට හේතු වේ. දීඝිති කෝසල ජාතකයේ දී දීඝායු කුමරුට **ළඟ නොබලන්න දුර බලන්න** යනුවෙන් පිය රජතුමා ලබාදුන් උපදේශයෙන් ද පැහැදිලි කරනුයේ ඉවසීමේ හා බුද්ධිමත් භාවයේ වැදගත්කමයි. වර්තමානයේ බොහෝ ගැටලු හා විනාශකාරී ක්‍රියාවලට ප්‍රමුඛතම හේතුවක් වී ඇත්තේ මිනිසුන් තුළ ඉවසීම නොමැතිකමයි. ඉවසීම නිවටකමක් ලෙස නොසිතා ලොකු කුඩා සැම දෙන ම ඉවසීමේ ගුණය ප්‍රගුණ කළහොත් ඉන් සමාජයේ පවතින බොහෝ ගැටලුවලට විසඳුම් ලැබෙනු ඇත.

10. අවිරෝධතාව

දසරාජ ධර්මවල දහවෙනි ගුණාංගයෙන් අදහස් කරනුයේ කිසිවකුටත් විරුද්ධ නොවීමයි. කිසිවකු සමග හෝ නොගැටීමයි. පාලකයකුට කටයුතු කිරීමට සිදුවනුයේ සැමවිට ම සමාන අදහස් දරන පිරිස් සමග පමණක් ම නොවේ. විරුද්ධ අදහස් දරන පිරිස් සමග ද කටයුතු කිරීමට සිදු වේ. විරුද්ධ අදහස් දරන එම පිරිසගේ අදහස් නොසලකා හැරීමටවත් ඔවුන් මර්දනය කිරීමටවත් පාලකයා යොමු නොවිය යුතු ය. ජනතා හිතවාදී පාලන ක්‍රමයක ද ප්‍රතිවිරුද්ධ බලවේග ක්‍රියාත්මක විය හැකි ය. ඇතැම් විට පාලනය නිවැරැදි දිසාවට යොමු කරවීමේ හැකියාව ඇත්තේ එවන් විරෝධයන්ටයි. ජනතා හිතවාදී නොවන අණපනත්, නීති හා රෙගුලාසි ඉදිරිපත් වන විට ඒවාට ජනතාව එකඟ නොවේ. එවන් අවස්ථාවල දී පාලක පිරිස මහජනයා මර්දනය කිරීමට කටයුතු කරන්නේ නම්

එය ශිෂ්ට සම්මත සමාජය විසින් කිසිසේත් අනුමත නොකරනු ඇත. එබැවින් පාලකයා විවේචන ඉවසමින් කටයුතු කිරීම අවිරෝධතාවයි. කුමන පාලන තන්ත්‍රයක වුව ද පැවැත්ම රඳා පවතිනුයේ මෙම ගුණයෙන් යුතුව කටයුතු කළහොත් පමණි. පන්ති කාමරයේ දී හෝ බාහිර සමාජයේ දී හෝ අපට ද විවිධ අදහස් උදහස් දරන පිරිස් මුණ ගැසෙනු ඇත. ඇතැම් විට අප විසින් ඉදිරිපත් කරනු ලබන සුබවාදී අදහස් ද ඔවුන් විසින් ප්‍රතික්ෂේප කරනු ඇත. එවන් අවස්ථාවන්හි දී සාධාරණ ව කරුණු ඉදිරිපත් කරමින් ඔවුන් නිවැරැදි මතයට ගැනීමට අප උත්සාහ ගත යුතු ය. එසේ නොමැති වුවහොත් බහුතරයේ මතයට ඉඩ දෙමින් ඔවුන් සමග අමනාපයකින් තොර ව කටයුතු කිරීම ද අවිරෝධතාවේ ලක්ෂණයක් වේ.

මේ ආකාරයට දසරාජ ධර්ම පිළිබඳ ව විමසා බැලීමෙන් පැහැදිලි වනුයේ ඒවා හුදෙක් පාලන මූලධර්ම පමණක් ම නොවන බවයි. ඕනෑ ම සමාජයක පැවැත්මට හේතුවන සදාචාර ධර්ම පද්ධතියක් ද වන බවයි.

සාරාංශය

ජාතක පාලියේ සඳහන් දසරාජ ධර්ම බුදු දහම පිළිගන්නා පාලකයකුට පමණක් නිර්දේශ වී නැත. ඒවා ඕනෑ ම ආගමික විශ්වාසයක් දරන පාලකයකුට ගුරුකොට ගත හැකි ය. මේ දසරාජ ධර්මයට අනුගත ව කිසියම් පාලකයකු තම පාලන තන්ත්‍රය මෙහෙයවන්නේ නම් එම සෑම රාජ්‍යයක් ම සංවර්ධිත රාජ්‍යයක් වනු ඇත. සාමාන්‍ය ජනතාව ද මෙම ගුණ ධර්මයන්හි පිහිටා කටයුතු කිරීමට යොමු වුවහොත් පෞද්ගලික ව තමාගේ ආධ්‍යාත්මික සංවර්ධනයටත් පොදුවේ සමාජ සංවර්ධනයටත් මග පෑදේ.

ක්‍රියාකාරකම

1. දසරාජ ධර්ම අතරින් ඔබ තුළ ඇතැයි උපකල්පනය කළ හැකි ගුණ ධර්ම නම් කරන්න.

2. අවිහිංසාවාදී ව ක්‍රියා කළ ලාංකීය පාලකයින් දෙදෙනකු නම් කරන්න.

3. "ඉවසීමෙන් සැනසීම ලැබේ" යන මාතෘකාව යටතේ ලියන රචනාවකට නිදසුන් ලෙස දැක්විය හැකි සිද්ධියක් කෙටියෙන් හඳුන්වා දක්වන්න.

පැවරුම

- මහා හංස ජාතකය කියවා එහි තේමාව චිත්‍රයට නගන්න.